

زیر ذره بین

وظایف حقوق بشری شرکت‌های فناوری ارتباطات که با رژیم‌های سرکوبگر رابطه تجاری دارند - پرونده ایتالتل و ایران

گزارش تحلیلی SOMO، JFI و FIDH / آوریل ۲۰۲۱

در گزارشی که سازمان حقوق بشری آرتیکل ۱۹ در سال ۲۰۱۷ منتشر کرد، به رابطه نزدیک سپاه پاسداران و ارتش سایبری ایران اشاره شده است. اعضای ارتش سایبری ایران برای حملات سایبری، هک کردن و رصد کاربران اینترنتی آموزش دیده‌اند.^۷ سپاه پاسداران همچنین «نقش عمده‌ای در سرکوب اعتراضات سیاسی و آزادی‌های مدنی در سراسر کشور و اخیراً در فضای مجازی داشته است»^۸.

گزارش حاضر می‌کوشد با تحلیل شکایتی که توسط این سازمان‌های مردم‌نهاد از شرکت ایتالتل به دلیل نقض اصول راهنمای OECD شده است، نکات و پیشنهادهایی برای بهبود اجرای پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر توسط شرکت‌های چندملیتی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات که با رژیم‌های استبدادی و سرکوبگر مبادلات تجاری دارند، ارائه دهد. این گزارش توصیه‌هایی نیز برای NCPها، دولت‌های ملی و سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) دارد.

در سپتامبر سال ۲۰۱۷، سه سازمان مردم‌نهاد (فدراسیون بین‌المللی حقوق بشر (FIDH)، سازمان حقوق بشری ردپرس (REDRESS) و سازمان عدالت برای ایران (JFI) بر مبنای اصول راهنمای OECD، شکایتی علیه شرکت مخابراتی ایتالتل به دلیل ارائه خدمات مخابراتی به کشور ایران، به نقطه تماس ملی (NCP) در ایتالیا تسلیم کردند.^۱ در این شکایت ادعا شده بود که شرکت مخابراتی ایتالتل که در سطح جهانی فعالیت می‌کند و پایگاه مرکزی آن در ایتالیا واقع است،^۲ وظایفش را برای انجام پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر در زمان تنظیم تفاهم‌نامه (MoU) با شرکت مخابرات ایران در تاریخ ۱۳ آوریل ۲۰۱۶ انجام نداده و مرتکب نقض اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی شده است.^۳

شرکت مخابرات ایران ارائه دهنده اصلی خدمات اینترنت و تلفن سیار در ایران است.^۴ بخش عمده سهام این شرکت از سال ۲۰۰۹ در دست شرکت‌های متعلق به کنسرسیوم تحت نظارت سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران یعنی قدرتمندترین نهاد نظامی و امنیتی ایران قرار داشته است.^۵ در نتیجه سپاه پاسداران کنترل کاملی بر مخابرات و ترافیک اینترنتی ایران دارد.^۶

گروهی از سازمان‌های جامعه مدنی در تاریخ ۹ ژوئن ۲۰۲۰ از کمیسیون اروپا خواستند مقررات خود را برای بازداشتن شرکت‌های اروپایی از فروش فناوری نظارت بر فضای مجازی به دولت‌های سرکوبگر، تشدید کند.^{۱۰} این سازمان‌های مردم‌نهاد متذکر شدند:

«از سال ۲۰۱۱ شاهد وضعیت هشدارآمیز رونق لجام‌گسیخته و تصاعدی بازار فناوری دیجیتال نظارت بر فضای مجازی هستیم. استفاده رژیم‌های سرکوبگر از ابزارهای جاسوسی نفوذ و رهگیری به مثابه سلاح که موجب رشد قیمت این کالاها شده است، نیاز مبرم به حفاظت از حقوق بشر را افزایش داده است. ما همچنین شاهد ظهور نظارت بیومتریک بدون اجازه و افزایش نظارت غیرقانونی و سرکوب هستیم.»^{۱۱}

این فناوری‌ها غالباً دامن‌نظره هستند، یعنی هم کاربردهای مدنی و هم کاربردهای نظامی دارند. آنها امکان نقض بسیاری از حقوق از جمله حق حریم خصوصی، حق آزادی بیان، حق آزادی تجمع و تشکل، و حق عدم تبعیض را فراهم کرده‌اند.^{۱۱} سازمان‌های مردم‌نهاد از کمیسیون اروپا خواستند با تصویب قانون، شرکت‌ها را ملزم به اجرای پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر کنند، و از دولت‌های عضو اتحادیه اروپا بخواهد از صدور مجوزهای لازم برای صادرات فناوری‌های نظارت بر فضای مجازی، در صورت وجود خطر جدی استفاده از آنها در جهت نقض حقوق بشر، خودداری کنند.

در تاریخ ۱۰ نوامبر ۲۰۲۰ پارلمان و شورای اروپا با به روزرسانی قوانین صادراتی که فروش کالاهای نظارت سایبری به رژیم‌های سرکوبگر را محدود می‌کنند موافقت کردند.^{۱۲} فناوری‌های نظارت پنهان بر فضای مجازی از جمله رصد، جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات اشخاص مشمول محدودیت‌های جدید وضع شده خواهند بود.^{۱۳}

گزارش حاضر به اختصار به بررسی شکایت علیه شرکتی می‌پردازد که طبق توافقی با ایران قصد داشت فناوری‌های دامن‌نظره مخابراتی را در اختیار این کشور قرار بدهد. این فناوری‌ها مشمول مقررات شورای اتحادیه اروپا در خصوص صادرات کالاهای دو منظوره بوده است.^{۱۴} اساس شکایت بر این ادعا استوار بود که چنین فناوری‌هایی به ویژه هنگامی که در اختیار دولت‌های سرکوبگر و استبدادی قرار می‌گیرند، پتانسیل زیادی برای تأثیر نامطلوب و آسیب رساندن به حقوق مدنی و سیاسی کاربران خود دارند.

بر اساس این شکایت، ایتالالتل مطابق بخشی از تفاهم‌نامه منعقد شده با شرکت مخابرات ایران (TCI)، کتباً موافقت کرد که «با TCI برای توسعه بخش مخابرات ایران» به خصوص در انجام «پروژه‌های NOC-IP، BB-IP و تامین تجهیزات برای راه‌اندازی شبکه مخابرات ایران...» همکاری کند.^{۱۵} NOC-IP (مرکز کنترل شبکه آی پی)، جایی است که از آنجا می‌توان شبکه مخابراتی را مستقیماً کنترل، رصد و پشتیبانی کرد، بدون آنکه کاربران نهایی (مثلاً شهروندان ایرانی) از حضور NOC-IP آگاه باشند.^{۱۶} BB-IP (پهن‌بند آی پی یا ستون فقرات اینترنت) زیرساختی است که یک کشور را به اینترنت جهانی متصل می‌کند. پروژه BB-IP می‌تواند تأثیر مخربی بر حقوق بشر داشته باشد چرا که در این سطح از زیرساخت اینترنت است که محدودیت‌های دولتی برای کنترل جریان اطلاعات می‌توانند اعمال شوند و بر دسترسی ایرانیان به اینترنت اثر بگذارند.^{۱۷}

حکومت ایران به طور فزاینده از محدودسازی و ایجاد اختلال در شبکه اینترنت به عنوان سلاحی برای سرکوب اعتراض و مخالفت استفاده کرده است. این حکومت تلاش زیادی کرده است تا توان خود را در سانسور، رصد فضای مجازی و محدود کردن دسترسی به اطلاعات و ارتباطات آنلاین افزایش دهد و از این توانمندی به طور مرتب هر زمان که اراده کرده برای مختل کردن دسترسی به اینترنت استفاده کرده است. قطع اینترنت و مسدود کردن شبکه‌های اجتماعی محبوب در برخی مناطق ایران در جریان تظاهرات ضد دولتی در سالهای ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ توانمندی ایران را در این عرصه نشان داده است.^{۱۸} این رفتار با سرکوب خونین معترضان در نوامبر ۲۰۱۹ با قطع تقریباً کامل دسترسی به اینترنت جهانی به مدت حدوداً یک هفته به اوج خود رسید. قطع اینترنت در جریان این اعتراضات مانع از اطلاع یافتن جامعه بین‌المللی از سرکوب دولتی در ایران شد زیرا ایرانیان نمی‌توانستند خبری درباره آنچه در حال وقوع بود به خارج از کشور مخابره کنند.^{۱۹} در ژانویه ۲۰۲۰ نیز به دنبال اعتراضات بیشتر، دسترسی به اینترنت جهانی بار دیگر به مدت کوتاهی در ایران قطع شد.^{۲۰}

شکایت علیه ایتالالتل به دلیل نقض اصول راهنمای OECD، شرح مفصلی از مداخله گسترده دولت ایران در فعالیت آنلاین شهروندان خود ارائه کرد (شامل: کنترل و سانسور محتوای اینترنت، حملات سایبری و هک کردن مخالفان سیاسی، و همینطور رصد و شناسایی مخالفان که گاه به دستگیری و بازداشت‌های فراقضایی، شکنجه و بدرفتاری با آنان میانجامد)، که بر انواع مختلف حقوق بشر به ویژه حق دسترسی آزاد به اطلاعات، حق آزادی بیان و حق حریم خصوصی اثر می‌گذارد.^{۲۱}

انتظارات از ایتاللتل مطابق اصول راهنمای OECD برای اجرای پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر

۲. با وجود نمونه‌های فراوان و مستند شده نقض حق آزادی بیان (در فضای مجازی)، آزادی تجمع و تشکل در ایران، ایتاللتل خطر ارتباط مستقیم و حتی سببیت و مشارکت در ایجاد اثرات نامطلوب حقوق بشری در نتیجه ارتباط تجاری‌اش با شرکت مخابرات ایران (و سپاه پاسداران) را تشخیص نداده است.^{۲۸} قصور در شناسایی این خطرات، ناقض گام دوم پیگیری بایسته، و بند ب ۱ فصل دوم (سیاست‌گذاری‌های کلی) است که مخصوصاً بر حقوق بشر و حوزه ارتباطات تمرکز دارد.

۳. ایتاللتل از اطلاع‌رسانی عمومی یا ارائه اطلاعات به ذینفعان درباره میزان فعالیت‌های تجاری این شرکت در ایران، یا اقدامات پیگیری بایسته که پیش از عقد تفاهم‌نامه با شرکت مخابرات ایران، برای جلوگیری از آثار نامطلوب، انجام داده (اگر اصلاً چنین اقداماتی انجام داده باشد) خودداری کرده و به این ترتیب گام پنجم پیگیری بایسته و فصل سوم اصول راهنما (اطلاع‌رسانی) را نقض کرده است.^{۲۹}

۴. ایتاللتل قبل یا پس از امضای تفاهم‌نامه با شرکت مخابرات ایران، ارتباطی با ذینفعان به طور موثر برقرار نکرده بود، که این امر نقض یکی از مفاهیم اساسی پیگیری بایسته، و بند ۱۴ فصل دوم اصول راهنمای OECD (سیاست‌گذاری‌های کلی) است.^{۳۰}

این شکایت تاکید کرد که هدفش جلوگیری از فعالیت تجاری ایتاللتل در ایران یا منع این شرکت از مشارکت در توسعه بخش مخابرات ایران نیست. بلکه هدف از طرح شکایت، اطمینان یافتن از این است که ایتاللتل به تعهدات خویش (شامل انتظارات راجع به پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر) مطابق اصول راهنمای OECD عمل کرده است، از قدرت نفوذ خود استفاده کرده تا تضمین کند که فناوری ارائه شده به ایران در جهت تسهیل نقض حقوق بشر به کار گرفته نمی‌شود، و همچنین مطابق با اصول راهنمای OECD سیاست‌های حقوق بشری و حفظ حریم خصوصی اتخاذ کرده است تا از اثرات نامطلوب بر مردم ایران جلوگیری کند.

پاسخ ایتاللتل به شکایت مطرح شده

ایتاللتل به جای اینکه از موقعیت ایجاد شده استفاده کند و مطابق اصول راهنمای OECD با ذینفعان مربوطه در خصوص سیاست‌ها و رویه‌های اجرای پیگیری بایسته خویش گفتگو کند، موضعی دفاعی اتخاذ کرد و خواستار آن شد که NCP شکایت را بی‌درنگ رد کند.^{۳۱} دفاعیه ایتاللتل بر چهار استدلال اصلی استوار بود.

نخست آنکه ایتاللتل تاکید داشت که تفاهم‌نامه منعقد شده با شرکت مخابرات ایران «یک قرارداد حقوقی تعهدآور نبوده است» و بنابراین به زعم این شرکت ایجاد رابطه‌ای تجاری که مشمول اصول راهنمای OECD بشود و آن شرکت را متعهد به انجام پیگیری بایسته در ارتباط با خطرات حقوق بشری بکند، نمی‌کرده

مطابق بند ۱۰ فصل ۲ یعنی سیاست‌گذاری‌های کلی اصول راهنمای OECD^{۳۲}، از شرکت‌ها انتظار می‌رود برای جلوگیری از آثار نامطلوب بر حقوق بشر به واسطه فعالیت‌هایشان، اقدام به اجرای پیگیری بایسته حقوق بشر کنند. در بند ب ۱ فصل ۲، اصول راهنما توجه ویژه‌ای به ضرورت تلاش شرکت‌ها برای جلوگیری از آثار نامطلوب بر حقوق بشر در حوزه ارتباطات نشان داده است.^{۳۳} نکته مهم آن که حتی در صورتیکه شرکت مسبب و ایجادکننده اثر نامطلوب نبوده باشد، همچنان در این زمینه مسئول است. اگر این خطر وجود دارد که اثر نامطلوب مورد نظر به واسطه رابطه تجاری مستقیماً به محصولات یا خدمات شرکت مرتبط شود، از شرکت انتظار می‌رود تلاش کند جلوی آثار نامطلوبی را که به وسیله نهاد دیگر ایجاد می‌شود بگیرد حتی اگر آن نهاد یک دولت باشد. در مورد ایتاللتل نیز آثار نامطلوب حقوق بشری ایجاد شده بوسیله سپاه پاسداران در ایران، به واسطه رابطه تجاری شرکت ایتاللتل با شرکت مخابرات ایران، مستقیماً به خدمات این شرکت ایتالیایی ارتباط می‌یافت.

نکته مهم دیگر این است که اصول راهنمای OECD تصریح کرده که پیگیری بایسته باید روندی مستمر، و دربرگیرنده مشورت معنادار با ذینفعان باشد.^{۳۴} از شرکت‌ها انتظار می‌رود که کار مشورتی را خیلی زود و از مراحل برنامه‌ریزی، حتی پیش از انعقاد قرارداد یا شروع پروژه آغاز کنند، و در طول اجرای پروژه تا زمان پایان آن نیز به طور مستمر به آن ادامه دهند. اصول راهنمای OECD از شرکت‌هایی که در کشورهای پرخطر مثل کشورهای با رژیم استبدادی نظیر ایران فعالیت تجاری می‌کنند (یا در نظر دارند فعالیت تجاری کنند)، انتظار دارد که خطرات موجود را در اولویت قرار دهند و پیگیری بایسته سختگیرانه‌تری انجام دهند، بدین معنی که اقدامات احتیاطی و پیشگیرانه بیشتری اتخاذ کنند، بررسی‌های بیشتری (مثلاً با ذینفعان) انجام دهند و درباره فعالیت‌ها و روابط تجاری خود شفاف باشند.^{۳۵} این پیگیری بایسته سختگیرانه مخصوصاً باید «پیش از شکل‌گیری روابط تجاری پرخطر اولیه» انجام شود.^{۳۶}

در شکایت مطرح شده، برخی از انتظارات راجع به پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر که بنا به ادعای سازمان‌های طرح‌کننده شکایت، ایتاللتل در تامین آنها قصور ورزیده شرح داده شده‌اند. مطابق این شکایت:^{۳۷}

۱. ایتاللتل در هنگام بررسی روابط تجاری احتمالی با رژیم‌های استبدادی پرخطر، سیاستی برای اجرای پیگیری بایسته حقوق بشر (به طور سختگیرانه) نداشته است. این امر در تناقض با گام نخست پیگیری بایسته به شرح قید شده در بند ۱۰ فصل دوم (سیاست‌گذاری‌های کلی) و فصل چهارم (حقوق بشر) اصول راهنمای OECD است.

است (استدلالی که تلویحاً بدین معناست که ایتالالت تنها در صورت امضای یک قرارداد حقوقی تعهدآور اقدام به پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر می‌کند).^{۳۳} استدلال دوم ایتالالت این بود که نهادهای دیگری شرایط را بررسی و تأیید کرده بودند، و به این ترتیب پیگیری بایسته کافی اجرا شده بوده و نیازی به انجام اقدامات بیشتر از سوی ایتالالت نبوده است. ایتالالت مدعی است که دو موسسه حقوقی را برای بررسی جنبه‌های انطباق قوانین ایتالیا، آمریکا و اتحادیه اروپا به کار گرفته، و همچنین پیگیری بایسته تعریف شده در اصول راهنمای «مشترکات را بشناس» را برای شرکت مخابرات ایران اجرا کرده است، تا معلوم کند که آیا تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحده آمریکا شامل شرکت مخابرات ایران می‌شود یا نه.^{۳۳}

سوم، ایتالالت ادعا کرد که پروژه آن هیچ ارتباطی با خطر اثر بالقوه بر آزادی اینترنت نداشته است. این استدلال مبتنی بر تصمیم ایتالالت برای عدم همکاری با مخابرات ایران در پروژه BB-IP است، تصمیمی که پس از شکایت از این شرکت به NCP ایتالیا اتخاذ شد.

در چهارمین استدلال خود ایتالالت به تأیید پروژه از سوی دولت ایتالیا اشاره کرد. ادعای ایتالالت این بود که تفاهمنامه با شرکت مخابرات ایران در شرایطی منعقد شد که تحریم‌های اقتصادی تحمیل شده به ایران رفع شده و روابط سیاسی نزدیکتر بین دولت‌های ایران و ایتالیا برقرار شده بود.^{۳۴} ایتالالت اظهار داشته است که تفاهمنامه مزبور با حمایت دولت ایتالیا و با هدف بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی در ایران از طریق تامین خدمات پیشرفته مخابراتی برای ایرانیان به امضا رسیده است.^{۳۵} وزارت توسعه اقتصادی ایتالیا نیز مطابقت پروژه پیشنهادی را با مقررات اتحادیه اروپا تأیید کرده بوده و ایتالالت مجوزهای لازم برای صادر کردن فناوری‌هایی خاص به ایران را از اتحادیه اروپا و ایتالیا اخذ کرده بوده است.^{۳۶} ایتالالت همچنین بر عضویتش در معاهده جهانی سازمان ملل و دریافت جوایز مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (CSR) که نشانگر رفتار مسئولانه‌اش بوده تأکید کرد، و اظهار داشت که این شرکت «مشارکت فعالی در مباحث بین‌المللی حقوق بشر» داشته است.^{۳۷}

پاسخ ایتالالت نشان می‌دهد که این شرکت درک صحیحی از پیگیری بایسته که باید به تناسب خطرات موجود مطابق اصول راهنمای OECD انجام گیرد ندارد. به نظر می‌رسد ایتالالت قویاً به آنچه آن را «پیگیری بایسته» نامیده یعنی ارزیابی انجام شده توسط موسسه‌های حقوقی برای بررسی وجود تحریم یا محدودیتی برای شرکت مخابرات ایران یا پروژه پیشنهادی، اتکا کرده است. نتیجه‌ای این به اصطلاح «پیگیری بایسته» این بوده است که هیچ تحریم یا محدودیتی در این خصوص وجود ندارد و ظاهراً ایتالالت این نتیجه‌گیری را به منزله چراغ سبزی برای انجام پروژه قلمداد کرده است. تمرکز صرف بر مطابقت پروژه با تحریم‌های اقتصادی و تجاری بین‌المللی و تحریم‌های اعمال شده از سوی دولت‌های خاص علیه ایران، به طرز خطرناکی موجب نادیده گرفته شدن خطرات عمده بالقوه‌ای می‌شود که این عملیات و فعالیت‌ها می‌توانند بر حقوق بشر داشته باشند. اصول راهنمای OECD به طور واضح عنوان کرده است که مسئولیت شرکت‌ها از الزامات حقوقی فراتر می‌رود و آنها موظفند پیگیری بایسته را با جدیت اجرا نمایند و به خطرات اثرات نامطلوب حقوق بشری که به طور بالقوه از طریق رابطه‌های تجاری به

محصولات و خدماتشان مربوط می‌شود رسیدگی کنند. با امضای تفاهمنامه با شرکت مخابرات ایران، ایتالالت وارد رابطه‌ای تجاری شده است که به واسطه آن محصولات و خدمات مخابراتی‌اش مستقیماً به سپاه پاسداران ایران یعنی یکی از نقض‌کنندگان عمده حقوق بشر، حق آزادی اینترنت و آزادی بیان در ایران، مرتبط می‌شوند. اجرا نکردن پیگیری بایسته به شیوه مقتضی و عدم مشورت موثر با ذینفعان درباره خطرات احتمالی، به معنی نقض اصول راهنمای OECD از سوی ایتالالت است و ربطی به رعایت کردن یا نکردن تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا ندارد.

در خصوص استدلال مربوط به همکاری دوجانبه ایران و ایتالیا، لازم به یادآوری است که در سال ۲۰۱۸ کمیته سرمایه‌گذاری OECD با تأکید بر آنچه که بیشتر هم در اصول راهنمای OECD و هم در اصول راهنمای تجارت و حقوق بشر سازمان ملل (UNGPs) عنوان شده بود تصریح کرد که مسئولیت شرکت‌ها در احترام گذاشتن به حقوق بشر و اجرای پیگیری بایسته برای جلوگیری از عاملیت در نقض حقوق بشر یا ارتباط یافتن با نقض حقوق بشر، مستقل از هرگونه اقدام یا قراردادی است که دولت‌ها انجام داده یا امضا کرده‌اند.^{۳۸} همکاری دوجانبه دولت‌های ایران و ایتالیا ممکن است به فعالیت‌های ایتالالت مربوط باشد، اما جایگزینی برای پیگیری بایسته نخواهد بود. جوایز اخذ شده به خاطر تلاش‌های ایتالالت در رابطه با مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها نیز تضمین و یا جایگزینی برای پیگیری بایسته موثر و واقعی و متابعت از اصول راهنمای OECD محسوب نمی‌شوند.

ارزیابی اولیه شکایت توسط نقطه تماس ملی ایتالیا

در تاریخ ۷ می ۲۰۱۸، نقطه تماس ملی (NCP) ایتالیا، پیش‌نویس نسخه ارزیابی اولیه (IA) را در اختیار طرفین قرار داد. یک ماه بعد، به دنبال آنچه هر دو طرف در پاسخ به ارزیابی اولیه ارائه کرده بودند، NCP نسخه نهایی ارزیابی اولیه را صادر کرد.

معیارهایی که در ارزیابی‌های اولیه NCP‌ها در نظر گرفته می‌شود

راهنمای آیین رسیدگی اصول راهنمای OECD مقرر داشته که در ارزیابی اولیه درباره اینکه مسئله مطرح شده ارزش رسیدگی بیشتر را دارد یا خیر، NCP باید اصالت موضوع (یعنی واقعی یا معتبر بودن^{۳۹}) و مرتبط بودن آن به اجرای اصول راهنما را مشخص کند. در انجام این ارزیابی، NCP باید شش معیار را در نظر بگیرد از جمله اینکه آیا مسئله مطرح شده واجد اهمیت و مستدل است، و آیا رابطه‌ای بین فعالیت‌های شرکت و مسئله مطرح شده در شکایت وجود دارد.^{۴۰} این دو معیار اهمیت ویژه‌ای در شکایت طرح شده علیه ایتالالت دارند.

راهنمایی که OECD در خصوص چگونگی ارزیابی اولیه شکایت‌ها توسط نقاط تماس ملی (راهنمای OECD) منتشر کرده است، انتظارات از NCP‌ها

با وجود اینکه NCP اذعان داشته که «رابطه تجاری کنونی» به موجب تفاهم‌نامه موجودیت دارد، اما این رابطه تجاری را مشمول اصول راهنمای OECD ندانسته است. به نظر می‌رسد که NCP ایتالیا، با بیان ضمنی اینکه تنها یک قرارداد «نهایی شده» مشمول اصول راهنمای OECD می‌شود، استدلال اشتباه شرکت ایتالیا را پذیرفته است. چنین نتیجه‌گیری‌ای بی‌سابقه است. اصول راهنمای OECD «رابطه تجاری» را در معنایی گسترده تعریف کرده است که «روابط با شرکای تجاری، نهادهای موجود در زنجیره ارزشی شرکت و هر نهاد دولتی یا غیردولتی که مستقیماً به فعالیت‌های تجاری، محصولات و خدمات آن مرتبط می‌شود»^{۴۴} را در بر می‌گیرد. تمامی روابط تجاری به طور بالقوه به اصول راهنمای OECD مربوط می‌شوند و بنابراین تحت شمول این اصول و انتظارات پیگیری بایسته می‌شوند. وجود چنین رابطه‌ای منوط به اجرای قرارداد نهایی نیست. در واقع اصول راهنمای OECD به طور واضح قید کرده است که پیگیری بایسته و مشاوره موثر با ذینفعان باید در مرحله «برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری»^{۴۵} و «در زمان شکل‌گیری رابطه تجاری»^{۴۶} یعنی قبل از امضای قرارداد انجام گیرد. اصول راهنما اذعان داشته که دقیقاً در مرحله برنامه‌ریزی و پیش از انعقاد قرارداد است که شرکت‌ها توانایی اعمال نفوذ دارند و می‌توانند شرکای تجاری بالقوه خود را وادار به احترام گذاشتن به حقوق بشر کنند. این قدرت نفوذ غالباً پس از نهایی شدن قراردادها از بین می‌رود. اصول OECD در اینجا به طور واضح توضیح می‌دهد که «بهتر است ارتباط‌گیری با ذینفعان آبه عنوان بخشی از فرآیند پیگیری بایسته» در زمان طراحی پروژه یا مرحله برنامه‌ریزی انجام شود»^{۴۷}. اینکه طرح نهایی یا شرایط دقیق یک پروژه ممکن است در نتیجه مذاکرات پیش از قرارداد تغییر کند بدین معنی نیست که اصول راهنمای OECD در مورد آن مذاکرات قابل اعمال نیست.

در ارزیابی واجد اهمیت و مستدل بودن شکایت نیز به نظر می‌رسد که NCP برداشت درستی از پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر که در اصول راهنمای OECD آمده نداشته است. NCP به «پیگیری بایسته پیشگیرانه» انجام‌شده توسط ایتالیا اشاره می‌کند که «خطرات مربوط به عملیات در ایران را شناسایی کرده و تصمیم گرفته برای جلوگیری از اثرات نامطلوب تلاش کند»^{۴۸}. از نظر NCP، این «پیگیری بایسته پیشگیرانه» به گونه‌ای بوده که از خطرات حاصل از استفاده نادرست احتمالی از ابزار ارتباطاتی فروخته شده به شرکت مخابرات ایران جلوگیری کرده و همچنین الزامات تعیین شده در مقررات ایالات متحده و اتحادیه اروپا را مد نظر قرار داده است»^{۴۹}. NCP متذکر شده است که در مقررات مذکور به خطر نقض حقوق بشر در ایران توجه شده است.^{۵۰}

به باور ما، در این ارزیابی NCP چندین خطای فاحش وجود دارد. نخست آنکه صرف شناسایی و جلوگیری از خطر به معنای انجام شایسته پیگیری بایسته مورد نظر اصول راهنمای OECD نیست. همچنان که در راهنمای پیگیری بایسته OECD برای رفتار تجاری مسئولانه (راهنمای OECD) قید شده است، مشارکت موثر ذینفعان و ارتباط مستمر با آنها درباره چگونگی رسیدگی به اثرات، از عناصر اصلی پیگیری بایسته حقوق بشر هستند^{۵۱} که در فرآیندهای انجام شده توسط ایتالیا نشانی از آنها وجود ندارد.

را در خصوص معیارهایی که در ارزیابی اولیه در نظر گرفته می‌شوند به دقت شرح می‌دهد. مطابق این راهنما «واجد اهمیت و مستدل بودن» به ترتیب به اهمیت مسئله مطرح شده در شکایت و میزان راستی آزمایی و صحت آن اشاره دارد.^{۴۱} راهنمای OECD تأکید می‌کند که ارزیابی‌های اولیه، ابتدایی یا مقدماتی هستند یعنی لازم نیست که NCP در این مرحله ابتدایی اقدام به حقیقت‌یابی کرده یا به ارزیابی جامع تمام مسائل بپردازد.^{۴۲} در رابطه با ارتباط بین فعالیت‌های شرکت و مسئله مطرح شده در شکایت، راهنمای OECD توضیح می‌دهد که منظور از این ارتباط، صرفاً رابطه بین شرکت (یا نهادهای وابسته به گروه شرکتی، یا فعالیت‌های مستقیماً مرتبط با آنها) و مسئله مطرح شده در شکایت است. تنها چیزی که برای صدق این معیار لازم است وجود رابطه بین شرکت (ایتالیا) و مسئله مطرح شده (اثرات نامطلوب احتمالی حاصل از فروش فناوری به شرکت مخابرات ایران مطابق تفاهم‌نامه) است. واضح است که این معیارها در سطح خیلی بالایی نیستند و تأمین آنها برای شکایت‌کننده در جریان ارزیابی اولیه دشوار نیست.

تصمیم نقطه تماس ملی ایتالیا

پس از صرف مدتی طولانی برای انجام ارزیابی اولیه، NCP ایتالیا با این استدلال که موضوع مطرح شده واجد اهمیت و مستدل نبوده است، و نیز رابطه‌ای بین ایتالیا و امکان نقض راهنمای OECD وجود نداشته، شکایت را رد کرد. از نظر ما، به ویژه با در نظر گرفتن راهنمای OECD در خصوص ارزیابی‌های اولیه، این تصمیم حاوی چندین اشتباه از جمله فهم نادرست راهنمای آیین رسیدگی NCPها و مفهوم پیگیری بایسته است. برخی از این اشتباهات در ادامه توضیح داده می‌شوند.

نخست اینکه به گمان ما حدی که NCP برای معیار «مهم و موثق بودن» یک شکایت قائل شده است نامناسب و بیش از اندازه بالا است. با توجه به اینکه شکایت مستقیماً به روند پیگیری بایسته توسط ایتالیا و ریسک‌های حقوق بشری پرداخته که دو مورد از آنها آشکارا به راهنمای OECD مرتبط می‌شوند، نمی‌توان گفت این شکایت «واجد اهمیت» نیست. NCP در تفسیر این دو معیار در ارزیابی «رابطه تجاری طرفین»، و پیگیری وابسته «پیشگیرانه» انجام شده توسط ایتالیا دچار سوء برداشت شده است.

NCP نتیجه گرفته است که هیچ «رابطه تجاری» بین دو طرف وجود نداشته زیرا:

«ارزیابی اولیه مشخص کرده است که پس از تفاهم‌نامه هیچ قراردادی با شرکت مخابرات ایران امضا نشده است. بنابراین در حال حاضر، محتویات و جزئیات قرارداد آتی نهایی نشده است و ممکن است در طول زمان تغییر کند. این امر حاکی از آن است که رابطه تجاری کنونی را نمی‌توان به منزله نقض بالقوه یا بالفعل راهنمای OECD تلقی کرد.»^{۴۳}

علاوه بر این، انطباق با مقررات تحریم های اعمال شده از سوی آمریکا و اتحادیه اروپا و صادرات اقلام دومانظوره، به معنی برآوردن الزامات پیگیری بایسته مد نظر اصول راهنمای OECD (که NCP ایتالیا تنها اشاره مختصری به آن در توجیه ارزیابی اولیه کرده است) و راهنمای OECD (که هیچ اشاره‌ای به آن در ارزیابی اولیه NCP نشده است) نیست. هدف مشخص تحریم ها و مقررات مربوط به صادرات، تنظیم مسئولیت کشور در عرصه بین‌المللی است، نه تنظیم رفتار شرکت‌ها مطابق با آنچه در اصول راهنمای OECD آمده است. بر خلاف پیگیری بایسته حقوق بشر، هدف اولیه مقررات نظارت بر صادرات که از سوی آمریکا و اتحادیه اروپا تعیین شده، احترام به حقوق بشر نیست. ملاحظات حقوق بشری تنها یکی از عواملی است که در تنظیم این مقررات مد نظر قرار می‌گیرد و عوامل دیگر نظیر امنیت ملی، منافع اقتصادی و سیاست خارجی معمولاً بر عامل حقوق بشری رجحان دارند.^{۵۲} علاوه بر این، دولت‌ها در تصمیم‌گیری برای دادن یا ندادن مجوز صادرات اختیارات گسترده‌ای دارند و در صورت وجود خطر نقض حقوق بشر هیچ تعهدی برای صدور مجوز ندارند. بنابراین هدف تحریم ها و مقررات با هدف پیگیری وابسته کاملاً متفاوت است و این دو روند را نباید بر هم منطبق دانست. درخواست و دریافت مجوز برای صادرات کالاها و خدمات دومانظوره نه به معنی برطرف شدن تعهد انجام پیگیری وابسته و نه به معنی «اجازه» اجرا نکردن پیگیری وابسته از سوی شرکت‌های دارنده این مجوز است.^{۵۳} به این ترتیب، استدلال ایتالتل و NCP ایتالیا مبنی بر اینکه این مقررات، ملاحظات حقوق بشری را به قدر کافی در نظر گرفته‌اند نادرست است.^{۵۴} از نظر ما، مطابق اصول راهنمای OECD شرکت ایتالتل موظف بوده است که به طور مستقل به ارزیابی اثرات حقوق بشری بالقوه و بالفعل پروژه پیشنهادی بین ایتالتل و شرکت مخابرات ایران بپردازد، نه اینکه صرفاً به نظام‌های حقوقی خارجی تکیه کند.

اثرات مستقیم و غیرمستقیم پرونده ایتالتل

فهم مسائل مربوطه نیاز داشته است.^{۵۶} دلیل دوم و مهمتر این بوده است که وزارت توسعه اقتصادی ایتالیا، که NCP این کشور زیرمجموعه آن است^{۵۷}، مشغول بررسی ارائه مجوز صادرات کالاها و فناوری های دومانظوره بود و در نهایت این مجوز را صادر کرد. در این خصوص باید توجه داشت که اصول راهنمای OECD قید کرده است که روندهای اجرایی یا حقوقی موازی، مثل روند صادرات کالاها دومانظوره، باید در نظر گرفته شوند، اما لزوماً نباید بر روند رسیدگی به شکایت ارائه شده به NCP مقدم شمرده شوند.^{۵۸} در چنین مواردی، NCPها فارغ از نتیجه فرآیند موازی اعطای مجوز به صادرات کالاها دومانظوره، باید بسنجند که آیا دخیل کردن این فرآیند در ارزیابی کمک مثبتی به حل مسائل مطرح شده می‌کند یا نه.^{۵۹} خلاصه آنکه ارزیابی اولیه NCP نباید تا زمان پایان این فرآیند موازی به تاخیر می‌افتاد و به نتیجه آن وابسته می‌شد.

سازمان های طرح کننده شکایت ابراز نگرانی کرده‌اند که با پیوند دادن شکایت به فرآیند مجوزدهی به صادرات کالاها دومانظوره، NCP احتمالاً میزان فعالیت‌های تجاری ایتالتل در ایران را به تمامی در نظر نگرفته است. همچنین جزئیات مربوط به درخواست ایتالتل برای صادرات محصولات دومانظوره که مشمول فرآیند اعطای مجوز بوده، در اختیار سازمان‌ها قرار نگرفته است. علاوه بر این مشخص نشده است که آیا ایتالتل این درخواست را قبل از تماس سازمان‌ها با این شرکت و شکایت به NCP، ارائه داده‌است یا بعد از آن.

با وجود رد شدن شکایت در مرحله ارزیابی اولیه، NCP ایتالیا امکان تبادل نظر میان دو طرف درگیر را تسهیل کرد. پیش از مداخله NCP، ایتالتل از پاسخگویی به سوالات مطرح شده از سوی شاکیان، پیوسته اجتناب می‌کرد، اما در روند ارزیابی اولیه، در موارد متعدد اطلاعات مورد درخواست NCP را در اختیار آن قرار داد. نقش مهم NCP و فایده اقدامات رسمی مطابق اصول راهنمای OECD زمانی بیشتر نمودار شد که به دنبال تصمیم NCP و رد شکایت، ایتالتل مجدداً از پاسخگویی به پیگیری‌های بعدی سازمان های طرح کننده شکایت که درباره تحولات در رابطه ایتالتل با شرکت مخابرات ایران پرسش می‌کردند امتناع ورزید. این رفتار ایتالتل با آنچه NCP از طرفین شکایت می‌خواهد یعنی انجام گفتگوهای بیشتر «در صورت ادامه پروژه تجاری مورد نظر در آینده»^{۶۰} مغایرت داشت.

NCP همچنین اطلاعات جدید و لوایح ارائه شده توسط شاکیان‌ها را پذیرفت که این رفتار با در نظر گرفتن فضای متغیر سیاسی و اقتصادی ایران بسیار اهمیت داشت. در جریان جلسه‌ای با NCP، شاکیان اعلام کردند که تمایل دارند اطلاعات بیشتری در رابطه با تغییرات اخیر ایجاد شده در هیأت مدیره شرکت مخابرات ایران ارائه دهند. NCP از دریافت این اطلاعات جدید که رابطه نزدیک هیأت مدیره شرکت مخابرات و سپاه پاسداران را نشان می‌داد و ثابت می‌کرد که سپاه پاسداران کنترل کامل خود را بر شرکت مخابرات به

NCP ایتالیا با رد شکایتی مشروع، دارای اصالت و واجد اهمیت بسیار زیاد در مرحله ارزیابی، آنچه می‌توانست به گفتگویی مفید بین ایتالتل و برخی از ذینفعان اصلی، در خصوص مسئله‌ای بسیار مهم و مرتبط با احترام به حقوق بشر و فعالیت‌های تجاری ایتالتل تبدیل شود، به طور نابهنگام خاتمه داد. به این ترتیب، NCP ایتالیا یکی از نقش‌های اصلی خود را که ترویج و اجرای اصول راهنمای OECD توسط شرکت‌های تجاری ایتالیایی و حل اختلافات مرتبط با آنهاست انجام نداده است. با این تصمیم، NCP فرصتی را که برای اجرای نقش خود به مثابه مکانیسمی بی‌طرف و قابل دسترسی که تحت اصول راهنمای OECD عمل می‌کند، از دست داد.

سایر مسائل: تاخیر قابل توجه NCP و عدم شفافیتش در ارزیابی اولیه

مطابق اصول راهنمای OECD، ارزیابی اولیه باید ظرف سه ماه انجام شود، هرچند ممکن است برای جمع‌آوری اطلاعات ضروری به زمان بیشتری نیاز باشد.^{۵۵} در شکایت از ایتالتل، NCP ایتالیا ارزیابی اولیه خود را تقریباً هشت ماه پس از ارائه شکایت صادر کرد. بر اساس مکاتبات ارسالی به طرفین شکایت از سوی NCP، دو دلیل برای این تاخیر وجود داشته است. نخست اینکه چون کشور ایران عضو OECD نیست، NCP به زمان بیشتری برای

ویژه بر انتصاب مدیران آن اعمال می‌کند، استقبال کرد.

فناوری در هنگام برنامه‌ریزی برای انجام فعالیت‌های تجاری در یک محیط استبدادی، بررسی و تحقیق بیشتری انجام دهند.

۲. شرکت‌ها باید آگاه باشند که «رابطه تجاری» صرفاً با اجرای شکل نهایی یک قرارداد حقوقی تعهدآور آغاز نمی‌شود، بلکه مطابق تعریف اصول راهنمای OECD، «روابط تجاری» محدوده گسترده‌ای دارند، تا آنجا که می‌تواند جلسات پیش از عقد قرارداد، مذاکرات، تفاهمنامه/ و بیانیه اهداف را نیز در برگیرد. تعهد به اصول راهنمای OECD باید از زمان شروع فعالیت‌های تجاری وجود داشته باشد. در واقع در مرحله طراحی و برنامه‌ریزی پروژه است که شرکت‌ها می‌توانند به موثرترین نحو، از قدرت نفوذ خود برای واداشتن شرکای تجاری بالقوه خود به محترم شمردن حقوق بشر استفاده کنند. صرف اینکه شرایط پروژه ممکن است در ادامه مذاکرات پیش از عقد قرارداد تغییر کند، دلیلی برای اجرا نکردن اصول راهنمای OECD نیست.

۳. پیگیری بایسته حقوق بشر مطابق اصول راهنمای OECD، اقدامی برای رفع تکلیف نیست. پیگیری بایسته فرایندی شش مرحله‌ای است که مطابق آن شرکت‌ها باید: ۱. رفتار تجاری مسئولانه را در سیستم‌های مدیریتی و سیاست‌گذاریهای خود نهادینه کنند، ۲. اثرات نامطلوب بالقوه و بالفعل بر مسائل رفتار تجاری مسئولانه را شناسایی کنند، ۳. این اثرات را متوقف کنند، از بروزشان جلوگیری کنند یا آنها را کاهش دهند، ۴. بر اجرا و نتایج پیگیری بایسته نظارت کنند، ۵. درباره نحوه رسیدگی به اثرات شناسایی شده اطلاع‌رسانی کنند، ۶. در موارد مقتضی خسارت وارد شده را جبران کرده یا در جبران آن مشارکت کنند.^{۶۳}

۴. در صورتی که پس از انجام پیگیری بایسته، شرکت‌ها دریافته‌اند که نمی‌توانند موارد نقض حقوق بشر توسط شرکای تجاری خود را کاهش داده یا از بروز آنها جلوگیری کنند، باید مسئولانه رفتار کنند و به رابطه تجاری پایان دهند (یا از ابتدا وارد چنین رابطه‌ای نشوند).^{۶۴} خاتمه دادن مسئولانه به رابطه تجاری ممکن است در مواردی که شرکت‌های فناوری به تامین فناوری های دومانظوره و حساس برای رژیم‌های سرکوبگر می‌پردازند و هیچ راهی ندارند تا اطمینان یابند که این فناوری ها در جهت تسهیل نقض حقوق بشر استفاده نخواهد شد، ضروری باشد.

۵. شرکت‌ها در اجرای پیگیری بایسته حقوق بشر نباید برای ارزیابی اثرات حقوق بشری تنها به رژیم‌های حقوقی‌ای تکیه کنند که هدف اصلیشان به طور خاص پیگیری بایسته نیست. پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر باید دست‌کم با نظر به اصول راهنمای OECD و راهنمای OECD اجرا شود.

۶. همچنین شرکت‌ها نمی‌توانند بر سیاست‌های (حقوق بشری) داخلی شرکت، یا تأیید خارجی آن سیاست‌ها و رویه‌ها تکیه کرده و به این ترتیب استدلال کنند که رفتارشان با مسئولیت‌هایی که طبق اصول راهنمای OECD به آن متعهد شده‌اند منطبق بوده است. از نظر ما، سیاست‌های داخلی شرکت‌ها و تأییدات خارجی نه ضمانتی بر اجرای پیگیری بایسته

با وجود رد شدن شکایت، این پرونده اثرات قابل توجهی داشت و بعضی از اهدافی که از مداخله جامعه مدنی در چنین پرونده‌هایی انتظار می‌رود محقق شد. پس از شکایت سازمان‌ها از ایتالیا، و احتمالاً در نتیجه مستقیم آن شکایت، بهبودهای متعددی در رابطه تجاری ایتالیا و شرکت مخابرات ایجاد شد. برای مثال بعد از آنکه شاکیان، رابطه بین اعضای جدید هیات مدیره شرکت مخابرات و سپاه پاسداران را به اطلاع ایتالیا و NCP رساندند، ایتالیا ریسک‌های مبادله تجاری با شرکت مخابرات را مجدداً ارزیابی کرد.^{۶۱}

مهمتر از همه آنکه در جریان شکایت، ایتالیا از فروش برخی از اقلامی که قبلاً وعده فروششان را به شرکت مخابرات داده بود منصرف شد. در تفاهمنامه اولیه امضاء شده مابین ایتالیا و شرکت مخابرات، فناوری ستون فقرات اینترنت «BB-IP» نیز جزو فناوری ها و خدمات ارائه شده به شرکت مخابرات بود. اطلاعات رسمی منتشر شده از سوی شرکت مخابرات صراحتاً تأیید کرد که مطابق تفاهمنامه، شرکت ایتالیا فناوری ها و محصولات مورد نیاز «پروژه BB-IP» را تامین خواهد کرد. اما پس از طرح شکایت، می‌توان گفت که ایتالیا، در یک تغییر موضع، نظر خود را تغییر داد و به NCP اعلام کرد که «هیچ فعالیتی مرتبط با ستون فقرات شبکه اینترنت انجام نخواهد داد و هیچ سیستمی مرتبط با آن را تحویل نمی‌دهد (خدمات تلفن سیار یا خدمات داده در چارچوب این پروژه قرار ندارند).»^{۶۲} با توجه به احتمال سواستفاده شرکت مخابرات ایران از محصولات «ستون فقرات اینترنت» ایتالیا، این یک دستاورد مهم برای این پرونده محسوب می‌شود، اما ایتالیا دلایل خود را برای این تصمیم اعلام نکرد و توضیح نداده است که آیا این تصمیم به نحوی به پیگیری بایسته حقوق بشر مربوط می‌شود یا خیر.

به طور کلی، تصمیم ایتالیا در این زمینه شاهد دیگری است در تأیید نقش مهم جامعه مدنی در واداشتن شرکت‌ها به مسئولانه‌تر رفتار کردن در روابط تجاری‌شان با رژیم‌های استبدادی به ویژه در حوزه‌های حساس.

نتیجه‌گیری و توصیه‌های مهم

با وجود اشتباهات موجود در تصمیم NCP ایتالیا و عدم موافقت ایتالیا برای برقراری ارتباط با ذینفعان در این خصوص، از شکایت انجام شده و فرآیند رسیدگی به آن درسها و توصیه‌های مهمی برای شرکت‌ها، سازمان‌های مردم نهاد، دولت‌ها و سازمان OECD به دست می‌آید.

توصیه‌هایی برای شرکت‌های فناوری

۱. شرکت‌های فناوری باید بدانند که فناوری های اطلاعات و ارتباطات نقش مهمی برای دولت‌های سرکوبگر دارد و این دولت‌ها به طور گسترده (و معمولاً موثر) از آنها برای تداوم بخشیدن به سرکوب استفاده می‌کنند. بنابراین انتظار می‌رود که شرکت‌های

حقوق بشر مطابق اصول راهنمای OECD است و نه جایگزینی برای آن محسوب می‌شود.

۲. مبنای استدلال‌های NCPها در تصمیم‌گیری باید اصول راهنمای OECD و راهنمای پیگیری بایسته OECD باشد.^{۶۷} مهم است که NCPها در تصمیمات خود به اصول موجود در اصول راهنمای OECD ارجاع داده و از آنها استفاده کنند. همچنین در رسیدگی به پرونده‌های نقض احتمالی حقوق بشر، این پرونده‌ها باید به دقت بررسی شوند، به مستندات ارائه شده از سوی دو طرف دعوی توجه شود، و شرایط پیرامونی شکایت (از جمله قوانین ملی و بین‌المللی) نیز در نظر گرفته شود. مهم است که تصمیمات NCPها علاوه بر حقایق پرونده، به منابع دست اول راهنمای OECD نیز استناد کند.

۳. NCPها هنگام رسیدگی به پرونده‌های مربوط به شرکت‌هایی که با کشورهای سرکوبگر رابطه تجاری دارند یا در این کشورها مشغول فعالیت‌اند، باید در برنامه‌های مشارکتی یادگیری از تجربیات سایر NCPها شرکت کنند.^{۶۸} یادگیری مشارکتی می‌تواند از طریق جلساتی در OECD یا با همکاری مستقیم بین NCPها انجام شود.

۳. توصیه‌هایی برای دولت‌ها

۱. دولت‌ها باید از راهنمای آیین رسیدگی اصول راهنمای OECD در ارتباط با NCPها تبعیت کنند. آنها به خصوص باید اطمینان یابند که NCPها به شکلی قابل رویت، قابل دسترسی، شفاف و مسئولانه به ایفای نقش خود می‌پردازند. در پرونده‌ایتالیا، قابل دسترسی بودن NCP مشکل اساسی بود، به این معنی که رد نابهنگام شکایت در مرحله ارزیابی مقدماتی از سوی NCP منجر به بسته شدن درب گفتگو میان ایتالیا و برخی از ذینفعان این شکایت شد. اصل بی‌طرفی اقتضا می‌کند که NCPها و کارکنانشان هیچ وابستگی به طرفین شکایت نداشته باشند و همچنین اطمینان حاصل کنند که تضمین‌های لازم برای جلوگیری از برداشته‌های جانبدارانه یا تضاد منافع با وزارتخانه‌ای که زیرمجموعه آن هستند و دولت‌های ملی‌شان وجود دارد.

۲. قانون اجباری شدن پیگیری بایسته را تصویب کنید تا به این ترتیب انتظار انجام پیگیری بایسته تنها به واسطه تعهد داوطلبانه به مکانیسم‌هایی که برای شرکت‌ها الزام قانونی برای رعایت حقوق بشر ایجاد نمی‌کنند نباشد. چندین شرکت چند ملیتی بزرگ از جمله یونیلور، نستله، مارس، موندلیز، اچ اند ام، ایندیتکس و آدیداس حمایت خود را از تشکیل یک چارچوب اروپایی برای پیگیری بایسته اجباری در زمینه مسائل حقوق بشر و محیط زیست اعلام کرده‌اند تا از این طریق استاندارد رفتاری واحدی برای تمام حوزه‌های تجاری ایجاد شود.^{۶۹} در سطح ملی نیز قانون مشابهی در خصوص پیگیری بایسته اجباری در برخی کشورهای اروپایی نظیر فرانسه، آلمان و هلند تصویب شده یا مذاکره برای تصویب آن در جریان است.^{۷۰}

۷. مسئله مهمی که با تحلیل شکایت مطرح شده علیه ایتالیا آشکار می‌شود این است که این شرکت درباره رابطه تجاری خود با شرکت مخبرات ایران، اطلاعات اندکی در اختیار عموم قرار داده بوده است. برقراری رابطه تجاری با کشوری مانند ایران که سابقه کاملاً مستندی در نقض جدی و سیستماتیک حقوق بشر دارد، بسیار پرخطر است و با احتمال زیاد درگیر شدن شرکت در نقض حقوق بشر همراه است. بنابراین بسیار اهمیت دارد که شرکت‌ها در اجرای پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر بسیار شفاف عمل کنند و درباره این روابط تجاری اطلاعات به موقع، صحیح، روشن و کاملی در اختیار ذینفعان قرار دهند، به خصوص هنگامی که محصولات یا خدمات ارائه شده مناقشه برانگیز هستند (یا مانند پرونده حاضر کاربردی دوگانه دارند). اطلاع‌رسانی کامل و شفاف یکی از اجزای اساسی مسئولیت شرکت‌ها تحت اصول راهنمای OECD محسوب می‌شود: «برای افزایش آگاهی عمومی نسبت به شرکت‌ها و تعامل آنها با جامعه و محیط زیست، شرکت‌ها باید در انجام اقدامات خود شفافیت داشته باشند و پاسخگوی درخواست‌های آگاهانه و روزافزون مردم برای دریافت اطلاعات باشند.»^{۶۵}

۸. شرکت‌ها باید آگاه باشند که تلاش‌های سیاسی و قانونگذاری برای اجباری کردن پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر و محیط زیست در سراسر اروپا در حال افزایش است.^{۶۶} با در نظر گرفتن شتابی که برای تصویب قانون اجباری شدن پیگیری بایسته وجود دارد، منطقی است که شرکت‌ها از تطابق پرونده‌های پیگیری بایسته خود با اصول راهنمای OECD اطمینان حاصل کنند تا به این طریق پس از تصویب قانون اجرای اجباری پیگیری بایسته، بتوانند در این زمینه پیشرو باشند.

توصیه‌هایی برای نقاط تماس ملی (NCPها)

۱. بر طبق اصول راهنمای OECD، نقاط تماس ملی نباید در مرحله ارزیابی مقدماتی، الزامات بیش از اندازه سنگینی مقرر کنند و یا حد بالایی برای برخوردار بودن شکایت از معیار «واجد اهمیت و مستدل بودن» در نظر بگیرند. مسئله «باورپذیر بودن» است و ارزیابی اولیه تنها یک بررسی بسیار مقدماتی برای اطمینان از اصالت داشتن شکایت طرح شده و امکان گشودن باب گفتگو است. ارزیابی اولیه به معنی تصمیم‌نهایی در خصوص واقعیت یا نقض اصول راهنمای OECD نیست. شرط قابل دسترسی بودن (به عنوان یکی از چهار معیار اصلی NCPها) این است که مطابق آنچه در راهنمای آیین رسیدگی اصول راهنمای OECD آمده است، NCPها تضمین کنند که تمام شکایت‌هایی که اصالت آنها احراز شده در مرحله ارزیابی اولیه پذیرفته می‌شوند.

۳. کمیته سرمایه‌گذاری OECD و کارگروه رفتار تجاری مسئولانه را تشویق کنید که اصول راهنمای OECD را بازبینی کنند و توصیه‌های بیشتری در زمینه پیگیری بایسته رفتار تجاری مسئولانه در حوزه فناوری/ فناوری اطلاعات و ارتباطات ارائه دهند.

توصیه‌هایی برای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی OECD

۱. اصول راهنمای OECD را بازبینی کنید تا در زمینه مسائل فناوری/ فناوری اطلاعات و ارتباطات به ویژه موضوع پیگیری بایسته و شرکت‌های تامین‌کننده فناوری به رژیم‌های استبدادی به‌روزتر باشد.

۲. اصول راهنمای OECD را بازبینی کنید و لزوم اجرای پیگیری بایسته توسط شرکت‌ها، مد نظر قرار دادن اسناد راهنمای پیگیری بایسته حقوق بشر مطابق اصول راهنمای OECD در رسیدگی به پرونده‌ها، انجام ارزیابی اولیه با توجه به معیارهای رویت‌پذیری، قابل دسترس بودن، شفافیت و پاسخگویی و همچنین با نظر به اصول راهنما برای رسیدگی به شکایت‌ها یعنی بی‌طرفی، پیش‌بینی‌پذیری، عدالت و انطباق با اصول راهنمای OECD را به طور واضح اعلام کنید.

۳. آموزش‌هایی برای NCPها در خصوص استفاده از اصول راهنما در ارزیابی اولیه و رسیدگی به شکایت‌ها در نظر بگیرید و آنها را در این زمینه پشتیبانی کنید. این آموزش و پشتیبانی باید با این هدف انجام شود که NCPها بتوانند اصول راهنما را در فعالیت‌های خود به طور موثر به کار بندند.

- ۱۲ ساموئل ستولتن، «اتحادیه اروپا در نظر دارد فروش محصولات نظارت سایبری به رژیم‌های سرکوبگر را محدود کند»، یوراکتیو، ۱۰ نوامبر ۲۰۲۰.
- https://www.euractiv.com/section/digital/news/eu-to-restrict-sale-of-cyber-surveillance-goods-to-repressive-regimes/ (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۱۳ همان.
- ۱۴ مقررات شورای اروپا (EC) شماره ۴۲۸/۲۰۰۹ مورخ ۵ مه ۲۰۱۹ در خصوص تشکیل یک نظام جمعی برای کنترل صادرات، انتقال، کارگزاری و ترانزیت کالاهای دو منظوره.
- ۱۵ ارجاع به اطلاعیه رسمی ایتالل که به پرونده شکایت علیه ایتالل پیوست شده است (پیوست شماره ۱).
- ۱۶ همان. ص. ۹.
- ۱۷ همان. ص. ۱۰.
- ۱۸ لورا اسمیت-اسپارک، «کارشناسان سازمان ملل خواستار احترام ایران به حقوق معترضان و پایان دادن به قطع اینترنت شدند»، سی ان ان، ۵ ژانویه ۲۰۱۸.
- https://edition.cnn.com/2018/01/05/middleeast/iran-protests-united-nations-intl/index.html (۴ ژانویه ۲۰۲۱): «اعتراضات در ایران: محدودیت دسترسی به تلگرام و اینستاگرام»، بی بی سی، ۳۱ دسامبر ۲۰۱۷.
- https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42529576 (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۱۹ نگاه کنید به: عفو بین‌الملل، «ایران: قطع عامدانه اینترنت در جریان کشتار آبان ۹۸-تحقیقات جدید»، ۱۶ نوامبر ۲۰۲۰.
- ۲۰ خانه آزادی، «آزادی اینترنت ۲۰۲۰: ایران»، بدون ذکر تاریخ.
- https://freedomhouse.org/country/iran/freedom-net/2020 (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۲۱ شکایت از ایتالل (نگاه کنید به پانویس شماره ۹)، صص ۱۷-۱۶.
- ۱ نسخه‌ای از این گزارش در اختیار شرکت ایتالل و NCP ایتالیا قرار گرفت و به آنها دو هفته مهلت داده شد که نظرات خود را در خصوص آن ارائه دهند. هیچ پاسخی از سوی ایتالل و NCP دریافت نشد.
- ۲ درباره ایتالل نگاه کنید به: https://www.italtel.com/about/about-italtel/.
- ۳ FIDH، REDRESS و عدالت برای ایران، شکایت از ایتالل به NCP ایتالیا، مورخ ۱۳ سپتامبر ۲۰۱۷، ص. ۴. قابل دسترسی در پایگاه داده پرونده‌های دیده‌بان OECD به آدرس: https://complaints.oecdwatch.org/cases/Case_496.
- ۴ همان، ص. ۶.
- ۵ همان، ص. ۷. شرکت‌های کنسرسیوم توسعه اعتماد مبین تحت کنترل سپاه پاسداران ایران، صاحب بخش عمده سهام شرکت مخابرات ایران هستند، و مدیران مخابرات ایران از سوی سپاه پاسداران منصوب می‌شوند. همان، صص ۱۱، ۲۶، ۲۷.
- ۶ همان، ص. ۱۱.
- ۷ همان، ص. ۱۲. همچنین نگاه کنید به مطلب منتشر شده توسط سازمان آرتیکل ۱۹ با عنوان «تنگ گردن حلقه محاصره، بخش ۲: جنگ نرم و تاکتیک‌های سایبری در ایران»، ۲۰۱۷.
- https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38619/Iran_report_part_2-FINAL.pdf (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۸ شکایت از ایتالل به دلیل نقض اصول راهنمای OECD (نگاه کنید به پانویس شماره ۹)، ص. ۴.
- ۹ دیده‌بان حقوق بشر، «اتحادیه اروپا: تقویت قوانین نظارت بر صادرات فناوری»، ۹ ژوئن ۲۰۲۰.
- https://www.hrw.org/news/2020/06/09/eu-strengthen-rules-surveillance-tech-exports (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۱۰ دیده‌بان حقوق بشر، «نامه مشترک درباره تقویت موضع کمیسیون اروپا در خصوص کالاهای دو منظوره»، ۹ ژوئن ۲۰۲۰.
- https://www.hrw.org/news/2020/06/09/joint-letter-re-strengthening-european-commission-position-dual-use-recast (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۱۱ همان.

۲۲	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)، بند ۱۰: «شرکت‌ها باید: بر اساس خطرات موجود به اجرای پیگیری بایسته اقدام کنند، مثلاً با گنجاندن آن در سیستم‌های مدیریت ریسک شرکت، اثرات نامطلوب بالقوه و بالفعل را مطابق آنچه در بندهای ۱۱ و ۱۲ آمده، شناسایی کرده، از ایجاد آنها جلوگیری کنند یا از شدت و وخامت‌شان بکاهند، و نحوه رسیدگی به این اثرات را پیش‌بینی کنند. ماهیت و میزان پیگیری بایسته بستگی به شرایط موقعیت مورد نظر دارد.»
۲۳	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)، بند ۱: «شرکت‌ها تشویق می‌شوند که: به تناسب موقعیت‌شان از تلاش‌های جمعی که در عرصه‌های مرتبط در راستای ترویج آزادی اینترنت به ویژه آزادی بیان، آزادی تجمع و تشکل در فضای اینترنت صورت می‌گیرد حمایت کنند.»
۲۴	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)؛ همچنین نگاه کنید به راهنمای OECD، پرسش‌های مربوط به بخش مروری بر پیگیری بایسته برای رفتار تجاری مسئولانه، صص ۴۹-۵۱.
۲۵	راهنمای OECD، ص ۶۶.
۲۶	همان، ص ۶۸.
۲۷	شکایت از ایتالیا (نگاه کنید به پانویس شماره ۹)، بخش ۶.
۲۸	همان، ص ۳۳.
۲۹	اصول راهنمای OECD، فصل ۳ (اطلاع‌رسانی)، بندهای ۱، ۲ و ۴ (ث): «۱. شرکت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که درباره تمام مسائل مهم مربوط به فعالیت‌هایشان، ساختار، شرایط مالی، عملکرد، مالکیت و راهبری شرکت اطلاع‌رسانی صحیح و به موقع انجام می‌گیرد. اطلاعات در زمینه‌های مذکور باید درباره شرکت به طور کلی و در موارد مقتضی در مورد شاخه‌های کاری یا حوزه‌های جغرافیایی آن ارائه شود. سیاست‌گذاری در این خصوص باید متناسب با نوع، اندازه و محل شرکت و با در نظر گرفتن هزینه‌ها، حفظ اسرار تجاری و سایر دغدغه‌های رقابتی باشد. ۲. شرکت‌ها در سیاست‌گذاری‌هایشان در خصوص اطلاع‌رسانی باید لزوم ارائه اطلاعات مهم در حوزه‌های زیر (بدون منحصر بودن به این حوزه‌ها) را لحاظ کنند: ث) معاملات اشخاص وابسته؛ ج) عوامل خطر قابل پیش‌بینی...».
۳۰	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)، بند ۱۴: «شرکت‌ها باید: با دینفعان مربوطه تعامل داشته باشند تا بتوانند از نظراتشان برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در خصوص پروژه‌ها یا دیگر فعالیت‌هایی که می‌تواند بر جمعیت‌های محلی تاثیر چشمگیر داشته باشد استفاده کنند.»
۳۱	نقطه تماس ملی ایتالیا، ارزیابی اولیه شکایت ارائه شده از سوی سازمان های FIDH، REDRESS و عدالت برای ایران علیه شرکت ایتالیا، بند ۳۸. قابل دسترس در پایگاه داده پرونده‌های دیده‌بان OECD به آدرس: https://complaints.oecdwatch.org/cases/Case_496 .
۳۲	همان، بند ۳۸ (A) و (C).
۳۳	همان، بند ۳۸ (H) و پانویس شماره ۱۳.
۳۴	شکایت علیه ایتالیا (نگاه کنید به پانویس شماره ۹)، ص ۷.
۳۵	ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۳۸ (B).
۳۶	ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۳۸ (I) و (J).
۳۷	ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۳۷.
۳۸	پاسخ کمیته سرمایه‌گذاری OECD به مستندات ارائه شده از سوی دیده‌بان OECD در خصوص نقطه تماس ملی استرالیا، ۳۰ نوامبر ۲۰۱۸ (FINAL/34(2018)DAF/INV).
۳۹	OECD، راهنمای نقاط تماس ملی در انجام ارزیابی اولیه شکایت‌ها، ص ۵.
۴۰	اصول راهنمای OECD، رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، شرح مربوط به پیاده‌سازی رویه‌های اصول راهنما، بند ۲۵.
۴۱	OECD، راهنمای نقاط تماس ملی در انجام ارزیابی اولیه شکایت‌ها، ص ۷.
۴۲	همان.
۴۳	ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۴۸.
۴۴	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)، شرح مربوط به سیاست‌گذاری‌های کلی، بند ۱۴.
۴۵	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)، شرح مربوط به سیاست‌گذاری‌های کلی، بند ۱۴: «شرکت‌ها باید: با دینفعان مربوطه تعامل داشته باشند تا بتوانند از نظراتشان برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در خصوص پروژه‌ها یا دیگر فعالیت‌هایی که می‌تواند بر جمعیت‌های محلی تاثیر چشمگیر داشته باشد استفاده کنند.»
۴۶	OECD، راهنمای پیگیری بایسته OECD در زمینه مشارکت موثر دینفعان در بخش استخراج معدن، ص ۲۴.
۴۷	همان، ص ۶۱.
۴۸	ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۵۷.
۴۹	همان، بند ۵۸.
۵۰	همان، بند ۶۰.
۵۱	اصول راهنمای OECD، فصل ۲ (سیاست‌گذاری‌های کلی)، شرح مربوط به سیاست‌گذاری‌های کلی، بند ۲۵. همچنین مراجعه کنید به راهنمای OECD.
۵۲	نگاه کنید به مقررات شورای اروپا (EC) به شماره ۴۲۸/۲۰۰۹ مورخ ۵ مه ۲۰۰۹، در خصوص تشکیل یک نظام جمعی برای کنترل صادرات، انتقال، کارگزاری و ترانزیت کالاهای دومنظوره.

- ۵۳ در نوامبر ۲۰۲۰ پارلمان و شورای اروپا با پیشنهاد ارتقا بخشیدن به قوانین نظارت اتحادیه اروپا بر صادرات کالا و فناوری های دامنظوره حساس موافقت کردند. در صورت اجرای این توافقنامه، صادرکنندگان کالاهای دامنظوره ملزم به اجرای پیگیری بایسته می‌شوند. نگاه کنید به: کمیسیون اروپا، «استقبال کمیسیون از توافقنامه ارتقاء قوانین نظارتی اتحادیه اروپا بر صادرات»، ۹ نوامبر ۲۰۲۰، <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=۲۲۰۹> (۲۱ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۵۴ برای مثال نگاه کنید به: ائتلاف علیه صادرات غیرقانونی تجهیزات نظارتی، یک فرصت مهم: صادرات فناوری های نظارتی تحت مقررات اتحادیه اروپا در خصوص کالاهای دامنظوره قرار می‌گیرند، ۲۰۱۵، https://privacyinternational.org/sites/default/files/2018-02/CAUSE_8.pdf.
- در سال ۲۰۱۶، نقطه تماس ملی فرانسه بیانیه نهایی خود را در پرونده ADHRB علیه SAE Alsetex، Etienne Lacroix Group صادر کرد. موضوع شکایت، فروش تجهیزات امنیتی (از جمله گاز اشک‌آور) به بحرین از سوی شرکت فرانسوی الستکس (Alsetex) بود. نظر NCP فرانسه این بود که متابعت شرکت از مقرراتی که کشور فرانسه جهت صدور مجوز برای صادرات کالاهای دامنظوره تعیین کرده برای اجرای پیگیری بایسته کفایت می‌کرده است، چون یکی از معیارهای لازم برای کسب این مجوزها مد نظر قرار دادن اثرات حقوق بشری کالاهای صادراتی بوده است»، بدون ذکر تاریخ، https://complaints.oecdwatch.org/cases/Case_472 (۲۱ ژانویه ۲۰۲۱). ما با نظر NCP فرانسه موافق نیستیم. از نظر ما، استدلال NCP مبنی بر اینکه رعایت الزامات قانونی مربوط به صادرات کالاهای دامنظوره برای اجرای پیگیری بایسته کافی است، با اصول راهنمای OECD و اصول راهنمای تجارت و حقوق بشر سازمان ملل مغایرت دارد. راهنمای تجارت و حقوق بشر به صراحت توضیح می‌دهد که دولت‌ها و شرکت‌ها، مسئولیت‌ها و وظایف مکمل اما مستقلی در رابطه با حقوق بشر دارند. تبعیت از الزامات قانونی به خودی خود کافی نیست و نمی‌تواند موجب رفع مسئولیت شرکت شود و بنابراین معادل پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر به حساب نمی‌آید. شرکت‌ها موظفند پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر را مستقل از مسئولیت تبعیت از قوانین ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی اجرا کنند.
- ۵۵ اصول راهنمای OECD، رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، شرح مربوط به پیاده‌سازی رویه‌های اصول راهنمای شرکت‌های چندملیتی، بند ۴۰ (۱).
- ۵۶ ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۱۲؛ نگاه کنید به اصول راهنمای OECD، رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، شرح مربوط به پیاده‌سازی اصول راهنمای شرکت‌های چندملیتی، بند ۳۹.
- ۵۷ ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بندهای ۱۳ و ۳۸ (J).
- ۵۸ نگاه کنید به اصول راهنمای OECD، رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، شرح مربوط به رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای شرکت‌های چندملیتی، بند ۲۵، قسمت ۴.
- ۵۹ نگاه کنید به اصول راهنمای OECD، رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، شرح مربوط به رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای شرکت‌های چندملیتی، بند ۲۶.
- ۶۰ ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۸۴.
- ۶۱ ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۵۶.
- ۶۲ ارزیابی اولیه (نگاه کنید به پانویس شماره ۳۱)، بند ۳۸ (E).
- ۶۳ راهنمای پیگیری بایسته OECD برای رفتار تجاری مسئولانه، بخش ۲، فرآیند پیگیری بایسته.
- ۶۴ نگاه کنید به: انجمن جهانی رفتار تجاری مسئولانه، «صورتجلسه: پایان دادن مسئولانه به رابطه تجاری»، ۳۰ ژوئن ۲۰۱۷، <https://mneguidelines.oecd.org/global-forum/2017-GFRBC-Session-Note-Responsible-Disengagement.pdf>.
- ۶۵ اصول راهنمای OECD، فصل ۳ (اطلاع‌رسانی)، شرح مربوط به اطلاع‌رسانی، بند ۲۸.
- ۶۶ نگاه کنید به انستیتوی حقوق بین‌الملل و تطبیقی بریتانیا، «مجموعه وبینار: پیگیری بایسته رعایت حقوق بشر برای اثرات تغییرات آب و هوایی»، بدون ذکر تاریخ، <https://www.biicl.org/events/11395/hrdd-forum-webinar-series-human-rights-due-diligence-for-climate-change-impacts?cookieset=1&ts=1617111792> (۴ ژانویه ۲۰۲۱).
- ۶۷ نگاه کنید به: OECD، ساختارها و رویه‌های نقاط تماس ملی برای اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، ۲۰۱۸.
- ۶۸ نگاه کنید به: اصول راهنمای OECD، رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی، شرح مربوط به رویه‌های پیاده‌سازی اصول راهنمای شرکت‌های چندملیتی، یادگیری مشارکتی، بند ۱۹.
- ۶۹ حمایت از تشکیل یک چارچوب اروپایی برای پیگیری بایسته اجباری در زمینه حقوق بشر و محیط زیست، ۲ سپتامبر ۲۰۲۰.
- ۷۰ مرکز منابع تجارت و حقوق بشر، «۲۶ شرکت، انجمن تجاری و ابتکارعمل به طور مشترک خواستار تصویب پیگیری بایسته اجباری حقوق بشر و محیط‌زیست توسط اتحادیه اروپا شدند»، ۲۸ اوت ۲۰۲۰، <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/eu-mandatory-due-diligence/> (۴ ژانویه ۲۰۲۱).

مشخصات نشر

info@justiceforiran.org – www.justice4iran.org

عدالت برای ایران (JFI) یک سازمان مردم نهاد حقوق بشری است که مرکز آن در لندن قرار دارد. این سازمان تلاش می‌کند به مصونیت مرتکبان نقض گسترده و شدید حقوق بشر در ایران پایان دهد و آنان را پاسخگو کند. برای دستیابی به این هدف، عدالت برای ایران به تحقیق، مستندسازی، گزارشگری و طرح دعاوی حقوقی و همچنین آگاه سازی افکار عمومی و دفاع از حقوق بشر می‌پردازد. این سازمان همچنین دارای یک برنامه تجارت و حقوق بشر است که هدف آن افزایش دادن مسئولیت پذیری شرکتی و احترام به حقوق بشر در میان شرکت‌های بازرگانی و فعالان اقتصادی است که در ایران به تجارت مشغولند.

سپاسگزاری: SOMO، FIDH و JFI مراتب قدردانی خود را از کمک‌های کاترین بوث در تهیه این گزارش تحلیلی ابراز میدارند. نویسندگان همچنین مایلند از ماریت فون هوستی (موسسه راتنو)، کارن کرامر (مرکز حقوق بشر در ایران) و مارلنا ویسنیاک (مرکز حقوقی غیرانتفاعی اروپا) به خاطر مرور پیش نویس این سند و ارائه نظرات و پیشنهاداتشان تشکر کنند. هر چند نویسندگان از ایده‌های این افراد بسیار سود جستند اما مسئولیت کامل محتویات این مقاله تنها بر عهده نویسندگان است و این سند لزوماً منعکس کننده نظرات افراد نامبرده یا سازمان هایشان نیست.

صفحه آرایی: فرانس شوپ
عکس: گریگورف ولادیمیر، سایت عکس آی استوک: یزد، ایران-۲
اردیبهشت ۱۳۹۶: مردی جوان که در یک دکان مسگری بر روی صندلی نشسته و سرگرم تلفن همراه هوشمندش است.

این گزارش تحلیلی توسط SOMO، FIDH و JFI منتشر شده است.

سارفاتیسترات ۳۰
هلند، آمستردام GL ۱۰۱۸
تلفن: ۳۱ (۰)۲۰ ۶۳۹ ۱۲ ۹۱
info@somo.nl – www.somo.nl

SOMO سازمانی است مستقل که با اتکا به داده‌های واقعی و با رویکردی انتقادی به تحقیق درباره شرکت‌های چندملیتی می‌پردازد و یک هدف مشخص دارد: جهانی عادلانه و پایدار که در آن منافع عمومی بر منافع شرکت‌های ربحان داشته باشند. این سازمان با انجام تحقیقات عملگرایانه، تاثیر و قدرت بی سابقه شرکت‌های چندملیتی را آشکار می‌سازد. ما در SOMO از طریق همکاری با صدها سازمان در سرتاسر جهان اطمینان حاصل می‌کنیم که اطلاعات و یافته‌هایمان در اختیار افراد و نهادهایی قرار بگیرد که بیشترین تاثیر را داشته باشد، از جمله گروه‌های اجتماعی، دادگاه‌ها، سازمان‌های جامعه مدنی، رسانه‌ها و سیاستمداران.

contact@fidh.org - www.fidh.org

FIDH (فدراسیون بین‌المللی حقوق بشر) یک سازمان مردم نهاد حقوق بشری بین‌المللی است که ۱۹۲ سازمان از ۱۱۷ کشور جهان در آن عضویت دارند. این فدراسیون از سال ۱۹۲۲ در جهت دفاع از کلیه حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تبیین شده در اعلامیه جهانی حقوق بشر فعالیت داشته است.

